

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Melakhim]

[Sefer Melakhim]

Shelomoh ben Yitshak

5565 [1804/1805]

IT

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9706](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9706)

יז (א) אים צוועלפטען יאָהר בעם
 אחו קעניגס פאן יהודה וואָר
 הושע נצרך אלה ס קעניג איבער ישראל
 אין שמרון וואָר רעגירטע גיין יאָהרע .
 (ב) ער טראַט וואָס בעם עוויגען
 מיספּיל

יז (א) בשנת שהים עשרה
 לאחז מלך יהודה מלך
 הושע בן אלה בשמרון ער
 ישראל השע שנים (ב) וישע

באור

יז (א) בשנת שהים עשרה לאחזמונ' .
 ידענו כי הושע מלך עד ספת שש
 לחזקיהו , והיא שנת השע להושע , כמו
 שזכר במה שאחר זה , ולפי שכבר ידענו
 כי אחז מלך בשנת שבע עשרה לפקח , הנה
 נתבאר , כי אחז מלך ארבע עשרה שנה לנבז
 קודם שימלך הושע , ולזה נתייחס אמו למלך
 כי אחר עבור שתיים עשרה שנה לאחז , ויהי
 אחז בשנת שלש עשרה , כי לא נשארו לו כי
 אם שלש שנים , אז מלך הושע , אך קודם
 זה היה עבד מלך אשור , ולא נחשב למלך ,
 כי אם כמו פליט , שמהו מלך אשור , ומרד
 בו , כמו שזכר , ואחר זה כמשך במלכותו
 במרדו

רשי

יז (א) בשנת שתיים עשרה לאחז
 וגי' . וזו הפשר לומר שמלך הושע
 בשנת י' בלאחז שהרי בשנת ד' לאחז הרג
 את פקח ומלך תחתיו וכשתבדוק בשנו'
 פקח תמונה כ' . וגם זה אפשר לומר
 שנה מלך חלח השע שנים שהיו מלך
 משנת ארבע לאחז עד שנת שש לחזקיהו
 שנלכדה שומרון הרי יותר משש עשרה
 שנה . וזה תמונה לומר תשע שנים
 משמרד במלך אשור כך שנויים בסדר
 עולם . וזו אפשר לומר שבשנת י"ג
 לאחז התחיל למרד שהם כך תמונה את

שני מרדו חמש שנים צימיו אחז ושש שנים צימיו חזקיהו הרי חמשת עשרה וכאן הוא
 חומר השע לח החזר שנת שתיים עשרה לאחז אה לעניין מקרה של חזריו עליו עלה
 שלמנחם וגי' שבשנת י' ב לאחז על סנחריב על הושע והגלה לחזקיהו שבעה הירדן .
 וכך שנינו בסדר עולם ומקרא כתוב (בדברי הימים א' כ' ג' ו') ויער חלסי ישראל את
 דוח פול מלך אשור ויגל' לראובני ולגדי ולא פי' בחיה זמן וכאן פירש שבשנת י' ב
 לאחז היה . שלש גלויות גלו עשרת השבטים בשנת עשרים לפקח . כמו שכתוב
 למעלה בא תגלת פלאסר מלך אשור ויקח את עיון ואת דן וגי' כל חרץ גפתלי ויגלם
 אשור' וזה היה שנת הארבע לאחז שהם שמוג' שנים ובה עליה' שנת י' ב לאחז והגלה
 לראובני ולגדי וכשרא' הושע בן חלח מרד בן ושנת מלחמים א סוף מלך מצרים שהם
 שמונה שנים ובה ור על שומרון ונלכדה לקח שלש שני' ויגלו כולן אהו שנהמר (בישעי'
 ט' ה') כעת הראשון היקל ארנה זבולון וארנ' גפתלי הקל אף בשנייה שלא בגלה אה
 שני השבטים . אבל האחרון הכבד טיחט את הכל כזה שמוכר את הבית ומכל
 מקום לפי קחשבוך שכתב כאן את מנון שני מרדו השע שנים לא מרד בו עד שנת י"ד
 לאחז שהרי אחז מלך שש עשרה שלש שני' של אחז היה המרד ושש שני' צימיו חזקיהו:
 (ב) רק לא במלכי ישראל . שביטע פהדיסאות שישבו מימיו ורבעם על הדרכים לשמור
 שלא יעלו ישראל לרגל וזה בטלן . לפי שגלו עגלי הזהב כבר בשתי גלויות בגלו' ראשונה
 ויקח את עיון ואת דן בגלה עגל שדן . ובשתיים בשגלו האופן וגד גטל עגל שבצית אל

מיספיל , דאך ניכט זא , וויא דיא קעניגע
 ישראל'ס , דיא פאר איהם ווארען .
 (ג) געגען איהן צאג שלמנאסר ,
 קעניג פאן אשור , צו פעלדע , הושע ,
 אונטער ווארף זיך איהם , אונד גאב איהם
 טריבוט . (ד) אבער דער קעניג פאן
 אשור ענטדעקטע איינע פערשווערונג
 דעם הושע , דען ער האטטע איינע
 געוואגדשאפט אד סוא , קעניג פאן
 מצרים , געשיקט , אונד דען יעהרליכען
 טריבוט דיסמאל ניכט ענטריכטעט ;
 דאהער לויס איהן דער קעניג פאן אשור
 געפאנגען נעהמען , אונד געפעססעלט
 אינס געפענגנים זוער פען . (ה) דער
 קעניג פאן אשור איבערצאג נון דאן
 גאנצע לאנד מיט קריג , גינג נאך שמרון ,
 אונד בעראגערטע עס דרייא יאהרע
 לאנג . (ו) אים ניינטען יאהר הושע'ס
 עראבערטע דער קעניג פאן אשור
 שמרון , פיהרטע ישראל וועג , נאך
 אשור , אונד וויז איהנען וואהנגען אן
 אין חלה , אין הכור , אם פלום
 גוין ס אונד אין מדי'ס שטערטען .

(ו) דיס

גוין וערי מדי באור

במרדו תשע שנים . (דלכ"ג) . (ד) וועצדהו
 וחלקיה , (הכסדו) . וכן מתרגם כל"א .
 בית בלא . מסר ב"ת השמש , זרבים בן .
 (ו) ובחבור . לדעת מסדר הטעמים אין
 קבורה שם של נהר גוון , כי הוא הפסיק מלת
 ובחבור בטעם תביר , ועל פיו מתורגם
 אשכנזית .
 (ג) כי עתה הזנית חפרים נטוח ישראל עתה נגלות דעתכם : (ו) בשנת
 התשיעית . למרדו של הושע : ויגלה את ישראל ויגלה את שער כל תיבה
 שפעל שלה ב"א כגון פנה בנה גלה זנה רבה כשב' לתת בראש התיבה וי"ו ד' חס
 המלה מוספת על הפועל תהא היו דנקודס בחיר"ק כגון ויבן שם מזבח (בראשית
 י"ז ב' ז') ויסן וירד משה (שמות ל"ב ע"ו) ויגלה יהודה מעל אדמתו (מלכים ז' י"ז כ"ו)

ותלך

הרע בעיני יהוה רק לא כמלכי
 ישראל אשר היו לפניו : (ג) עליו
 עלה שלמנאסר מלך אשור
 ויהי לו הושע עבד וישב לו
 מנחה : (ד) וימצא מלך אשור
 בהושע קשר אשר שלה
 מלאכים אל-כוא מלך מדי'ם
 ורא-העלה מנחת למלך אשור
 בשנה בשנה ויעצרו מלך
 אשור ויאסרהו ביה בלא :
 (ה) ויעל מלך אשור בבל-
 הארץ ויעל שמהו ויצר עליה
 שלש שנים : (ו) בשנת
 התשיעית לחושע לבס מלך
 אשור אר-שמרון ויגל את
 ישראל אשורה וישב אותם

בחלה ובחבור נהר

רש"י

גם אותו לאשור ויבל (הושע י"ו) ולפי
 שנטלו פרדסיחות זרם למענו מלעלות
 לרגל לפיכך נחם גזר דינם לנלות
 צימיו . שער עכסיו חלה הקלקל
 צמליותם ועתה לא היה צמי לתלות .
 וזהו שאמר הושע בן בארי . (שם ה'
 ג') כי עתה הזנית חפרים נטוח ישראל עתה נגלות דעתכם : (ו) בשנת
 התשיעית . למרדו של הושע : ויגלה את ישראל ויגלה את שער כל תיבה
 שפעל שלה ב"א כגון פנה בנה גלה זנה רבה כשב' לתת בראש התיבה וי"ו ד' חס
 המלה מוספת על הפועל תהא היו דנקודס בחיר"ק כגון ויבן שם מזבח (בראשית
 י"ז ב' ז') ויסן וירד משה (שמות ל"ב ע"ו) ויגלה יהודה מעל אדמתו (מלכים ז' י"ז כ"ו)

מלך ירמיהו ויהי פיהם מאה בניד
 ישראל ליהוה אלהיהם המעלה
 אתם מארץ מצרים מגדת
 פרעה מלש מצרים ויהיו אלהים
 אלהים (ח) אלהים בהקורות הגוים
 אשר יהוה יש יהוה מפני בני
 ישראל ומלש שהיא אשה עשו:
 (ט) ויהי פיהם בני ישראל הברזים
 אשר לאדם על יהוה אלהיהם
 ויבנה דתם במות פסל עוהיהם
 ממגדל מצרים עד עוה מכצת:
 (י) ויצבו קהלים מצבות אשירים

רשימת המצבות על צד

ותלך ותזן גס היא (יירעס ג' ח')
 וירב העם ויענינו מחד (שמות ח' ו')
 וחם הוא מדבר כל מפעיל תהא היו"ד
 בקודם צסגו ל כגון ויפן וגו' חל זכב
 (שופטים ט' ד') ויגל את ישראל אשורה
 (לקמן פסוק כ"ג) ויזן את יושבי
 ירושלים (ד"ה פ' כ"ח י"א) וירב צצת
 יהודה תלניה ואלניה (איכה ב' ה')
 (ט) ויחפאו: בדתו פתרונו לפי
 ענינו: עד עיר גוצרר: כנוו מקטן
 ועד גדול: נומגדל נוצרים: שאינו
 עשוי חלא להעמיד נופה לנצר: בכל

בית

למ' ד' כפעלמן ספה עני בדושים (דגרי המים ב' ג')
 והכסדי תרגום: ויאמרו בני ישראל מלך דלא בשרין קדם ה' אלהיהם, ובתרגום הזה ספרה מלת
 ויחפאו, בן הוא איננה מתורגמת בו: והגראה, שמת ויחפאו איהו זיה אממעה תמוד
 ספיה ענין הסתר והעלם, והטעם, שבני ישראל חרפו וגדפו את ה' אלהיהם כסתר, איש בחדרי
 משפחתו, ועל פי הדברים האלה מתורגם אשכנזית - ממגדל נוצרים וכו'. בכו נמות בכל
 עריכם, מהקטן עד הגדול, וספר הקטן הוא מגדל נוצרים, רואה לאמר, מגדל סומרוס,
 כאשר יהי גלדום אדות רבות וברמים, זה אשר זה, יבנה מגדל בתוכם, לשמור

(ז) רים געשאה דארום ווייל דיא
 קינדער ישראלים געגען דען עוויגען,
 איהרען גאטט, זינהאגטען וז' דערזיא
 אויס מצרים געפיהרט, אונט פאן דער
 געוואלט פרעה'ס קעניגס און מצרים,
 בעפרייעט האטטע, אונט אנדערעמעט
 טעה פערעהרטן (ח) זיא פאלגטען
 דען געזעצען דער פלקער, זיא זעה
 עוויגע פאר איהנען פערטהיב, אהמטען
 דען קעניגען ישראלים ונאך, זיא זעה
 (ט) לעסטערטען הוימליך דען עוויגען,
 איהרען גאטט, בוועטען אלטערע און
 אללען איהרען ערטערן, פאם וועכטעה
 טהורם אן בים צוה בעפעסטויגטען
 שטאהט (ג) ערריפטעטען גילהוילען,
 אונט לעגטען האניע און אויך יעדעם
 זיא זיא, זעטען זיא הארען

רשימת המצבות הארען

אשכנזית: (ו) כי הוא פה כמו יען
 (ווייל), וכן כי שמעת (לאשית ג')
 דוויי: והטעם: בעבור שלא שמעו ישראל
 לקושי אלהיהם, לכן גלו מארצם אשורה.
 (ח) ומלכי ישראל וכו'. רונה לאמר,
 ובקוה מלכי ישראל, אשר עשו, כמו
 ירבעם בן נבט וחזקיהו, כי כבר הלכו ישראל
 צחיקותיהם, ועזבו את דתיה' (הלב"ג).
 (ט) ויחפאו וכו'. בדברי רבותינו ז"ל:
 מה אקדם? אמרו: העמוד הזה אינו רואה
 ואינו שומע, והוא לשון ויחפאו, שהסתירו
 הידיעה שהבדל, כמו שאמר יחזקאל הנביא,
 שהיו אומרים (סס ח' י"ג) אין ה' רואה
 אותנו, עזב ה' את הארץ, וכן אמר
 ישעיהו (סס כ"ט ט"ו) ויאמרו מי רואנו
 ויחפאו: ונא אל"ף ויחפאו שמורת ה' אל
 למ' ד' כפעלמן ספה עני בדושים (דגרי המים ב' ג')
 והכסדי תרגום: ויאמרו בני ישראל מלך דלא בשרין קדם ה' אלהיהם, ובתרגום הזה ספרה מלת
 ויחפאו, בן הוא איננה מתורגמת בו: והגראה, שמת ויחפאו איהו זיה אממעה תמוד
 ספיה ענין הסתר והעלם, והטעם, שבני ישראל חרפו וגדפו את ה' אלהיהם כסתר, איש בחדרי
 משפחתו, ועל פי הדברים האלה מתורגם אשכנזית - ממגדל נוצרים וכו'. בכו נמות בכל
 עריכם, מהקטן עד הגדול, וספר הקטן הוא מגדל נוצרים, רואה לאמר, מגדל סומרוס,
 כאשר יהי גלדום אדות רבות וברמים, זה אשר זה, יבנה מגדל בתוכם, לשמור

הרגום אשכנז נט

מלכים ב' א' ז

האדמה היגעל ^{אונה} אונטער יעדעם
שנאטונגען ביום ^י (יא) הייכערטען
אויך צאלען הערען וויא ^{ביא} פֿעלקער
דיא דעה עוויגע פֿאר איהגען פֿערואנטע
איבטען אלע לייא לאספעה אונט ^{דען}
עוונטען צו גר צהגען (יב) אונט דייהנטען
דען אכשיליכטען געצעהן ^{דען} קאד
דעה עוונגע איהגען בעפֿאלעטען איהת
זאללט דיזעס ניכט טהען (יג) אויך ליים
דער עוויגע ישראל אונד ^{קטורה} גענוג
דורך יעדען פֿראפעטען אונד ^{זעהער}
וארנען אונד איהגען זאגען קדהרעט
צוריק פֿאן אידען זכועען וועגען ^{בעאב}
אכטעט מיינע געכאטע אונד געועצען
נאך דער פֿארשריפט דיא אוך איינען
פעטערן געגעבען ^{אונד} דהתך מיינע
קנעכטע דיא פֿראפעטען ^{אויך} בע
קאנט געמאכט האכע ^י (יד) אכער
זיא הערטען ניכט אונד ווארען זא
הארטגעקוג וויא איהרע פֿארפֿארען
דיא איהגען עוויגען ^{איהגען} נאט
ניכט גלויבטען ^י (טו) זיא פֿערזאכטעטען
זיינע געועצען דען בונד ^{דען} על מיט
איהרען פֿעטערן שלאס אונד דיא
ווארונגען דיא ער און זיא עהגעהען
ליים ^{פֿאלגטען} דעם ניכטגען אכער
^{גלויבען} זיא פֿאלגטען דעם ניכטגען אכער

ויהב לה ואחרי באור
לשמו פֿידותיהם ולאזרסם ונט במגדל
הקוף בנו זמה (מדברי רל"ג) ^{יג} ביד
כל נביאי כל חזה יוכה לאוהי זיד כל
נביאים וכל חזה ויזמה טהתזה הוא איתר
שלם מהכניס זיהנביאי קהל כנאז וחפילו
זא אליו דבר ה' בחלום באערו ^{יג} במדנה יגו' חס יהיה כניאכס ה' במראה אליו אמתיע
בחלום אדבר בו ואלים כמחה יקח חל ונא אליו דבר ה' במראה וכות למעלה

על כל גבעה גבוהה ותחת פֿלד
עץ רעננה ^י (יא) ויקטרו שם
בכל דפמות כגזים אשר התגלה
חיות מפניהם ויעשו דברים
מעים להכעים אותי ויהוה
^{יב} (יב) ויעבדוהגל לים אשר אמר
יהוה להם לא תעשנאם זה דבר
הזה ^{יג} (יג) ויעד יהוה פֿישר אל
גביהות ביד כל גבאי כל חזות
לאמר שבו מדה פֿיבס הדעים
ושמחו מצורתי מקונתי כפסל
החור וישם צימאה אבהים
ואשר שלחתי אליכם ביד עבדי
הנביאים ^י (יד) ולא שמעו ויקשו
את ערפם כעה אבתם אשר
לא האמינו ביהוה אלהיהם
^{טו} (טו) וימאסו את חקינ ואת
בחינו אשר כרת את אבתם
זאת עדותיו אשר העיד בם

וילבנו אחרי ההבל רשי
זית גבוה העמוד ע' ^{יג} (יג) ויעד
ה' ^{יג} בתרה זסס גבואי כל חזה
גבואי כל חזון יש חזון שהוא שס דבר
כחו
זא אליו דבר ה' בחלום באערו ^{יג} במדנה יגו' חס יהיה כניאכס ה' במראה אליו אמתיע
בחלום אדבר בו ואלים כמחה יקח חל ונא אליו דבר ה' במראה וכות למעלה

בני
עלה
חז
ימים
גמים
פני
ש
היום
יהם
יום
צ
יהם
ב
(ח)
(ג'
סוד
ל זכ
סוק
יוסני
זצנת
(י'
לפי
מוקטן
סחינו
צכל
(ק)
מלת
מוד
בחדרי
ת בכל
דום

גלויכען דער פֿעלקער, דיא אום זיא הער
 וואהנטען, אונד פֿאָן דענען דער עוויגע
 בעפֿאהל, איהנען ניכט נאָך צו אהמען
 (טו) פֿערליסען אללע געבאָטע דעם
 עוויגען, איהרעס גאָטטעס, מאַכטען זיך
 צווייא געגאָסנע קעלכער, לעגטען
 האַינע אָן, בעטעטען דאָז גאַנצע העער
 דעם היממעלס אָן, דיהנטען דעם בעל,
 (יז) פֿיהרטען איהרע זעהנע אונד
 טעכטער דורכֿס פֿייער, טרוכען אללער
 לייא צויבערזיען אונד אהנונגסקינסטע,
 אונד באָטען זיך פֿייל, דאָן צו טהון
 וואָס דעם עוויגען מיספֿעללט, אונד
 איהן ערפֿירנט. (יח) דרום וואָרד הער
 עוויגע זיא זעהר איבער זשהאל אויפֿ
 געבראָכט, דאָס ער זיא פֿאָן ויינעם
 אנטליץ שטים, אונד נור דען שטאַם
 יהודת אללין אים לאַנדע לים,
 (יט) אַכער אויך יהודה בעאכאכטעטע
 דיא געבאָטע דעם עוויגען, ויינעם
 גאָטטעס, ניכט, זאָנדעחן אהמטע
 ישראל'ס געועזע אונד האַנדלונגען נאָך
 (כ) דאָ וואָרד דער עוויגע דער גאַנצען
 נאָכקאָממענשאַפֿט ישראל'ס איבער
 דרויסן, ציכטיגטע זיא, אונד איבער
 לים זיא דער געוואַלט דער טיראָנען
 ביסער זיא פֿאָן ויינעם אַנגעזיכט גי
 שטאַסען

באור

מן החלום • (כ"ל) • (יז) ויקסמו
 קסמים וינחשו • רובה לאמר, שהם עשו
 פעולות להוריד להם רוחניות הכוכבים לפי
 מחשבתם, והיו בזה האופן המנוכח מניעים
 להם כח קסם, וכן היו מנתשים בנים,
 והיו מסתפקים באלו ההודעות, ועמידות
 החלוקות והמנוכות בתכלית, והיו עושים
 ההודעות השלמות, שהיו מניעות להם על
 ידי כניא • (הכ"ל) • (יח) ויסירה מעל פניו • ואלגנן מארעא בית סכנתיה
 (הכסדי)

ואחרני הגוים אשר סביבתם
 אשר צוה יהוה אתם לבלתו
 עשות כחם: (טו) ויעזבו את
 כל מצות יהוה אלהיהם ויעשו
 להם מסכה שמים עגלים ויעשו
 אשירה וישתחוו לכל צבא
 השמים ויעבדו את הבעל:
 (יז) ויעבדו את בניהם ואת
 בנותיהם באש וקסמו קסמים
 וינחשו ויהמכמו לעשור הרע
 בעיני יהוה יהוה הקדוש
 (יח) ונחאנה יהודה מאד בישרי
 ויסוים מעל פניו לא נשאר רק
 שבט יהודה לבדו: (יט) גם
 יהודה לא שמה את מצות יהוה
 אלהיהם וילכו בחקות ישראל
 אשר עשו: (כ) וימאם יהוה
 בכל זרע ישראל ויעגם ויחגם
 בית שמים עד אשר השליכם

מפניו

במו ועם שחול עשינו חוזה: (טז) שני
 עגלים בבית חל וזדן: אה הצעל •
 ע"ה שש' צעל: (יז) ויתמכרו •
 ונכרו עצמן לכך: (יח) ויכפירו
 מעל פניו • שגרו עם הושע בן חלם:
 (כג) ויגל

(יח) ויסירה מעל פניו • ואלגנן מארעא בית סכנתיה
 (הכסדי)

מלכיות

חרומים אשכנזי

מפניו א (כא) שי קדע ישראל
 מעל בית דוד ומלכו את
 ידעים בין נטוי ויהא ירבעם
 את ישראל מאחורי הנה
 ונהחטיאם חטאיה עד מלכות
 (כב) וילכה בנו משה אל פכל
 חטאות יד בעם אשר עשת לא
 סרו ומשדו סט (עם) א צרח
 הסיר ויהיה את ישראל מעל פניו
 כצדד יד יד בה פתל ועבדיו
 הנבטאם ויהיה ישראל מעל
 אדמתו אשר העי יהוס הנה
 (כג) ויבא גילה אשור מפכל
 ומכרותה ויבעור ויסחמהו ויספרו
 וישב פעור שמרון תחתי בני
 ישראל ויהי שר אהיה שמרון וישבו
 בעריות (כד) ויהיה בתחלת
 שבתם שם לא יהיו את יהוה
 ס' א צעיר נישע ס' א צעיר

דחה רומים ית

שטאמע האטמע . (כא) דעו נא ברעם
 ויהי ישראל פאם הידועה דודים לאם גערים
 סען . אונד ירבעם . דאזו גבט'ס , צום
 פעניג געוועהלט האטמע . זא פיהרטע
 דינעה ישראל פאם געניג צב , אונד
 פעל גלייטעטע ווא צו גראפטיג ונדען .
 (כב) אונד זא דלופעטע זא בעי דעו
 ויעניג ירבעם'ס , אונד לגסען נכט פאן
 אינהיעט צב , (כג) ביס ענדלדך דער
 עוונדע ישראל פאזיה שטיס , זייד ער עם
 דינע זיניע קאנאטע , זייד פהא פאפעטע .
 פארהעטע זאגען ליס , ישראל מוסטעו נון
 אונד פאטערה לאנדה פעל לאססען , אונד
 נאך אשר וואנדערן , ווא זייד גאד ביס
 אונד דאזען טאג זינע , (כד) דער קעניג
 פאן אשור ליס נון לייטע אויס בבל ,
 כותיה עווא , חמת אונד ספרוים
 קאממען , אום ווא אן שמרו'ס שטעד
 טע , אז זייד שטעללע , דעה , קינדער
 ישראל'ס צו זעצען , דיוע נאמען שמרון
 אינבווייז , אונד ליס צו דן אינדעססען
 שטעדטען נודעה , (כה) דא זייד אכער
 און דעה ער שטען עוונט אנהערנד נידער
 לאססונג דאזעלבסט דען עוונגען נכט
 פער

דחה רומים ית

באור
 (כא) כי וני' טעם המדך
 המקראי הוא , ספרה פפמוב הסנה הראשית
 לפורבן מלכות ישראל , וזייד חלוקת המלכות
 בין יהודה וישראל , (אבל זייד כד ענדו מלכי
 ישראל הובס את כאליליס , זיידה , זן
 תשוב המולכה לנביא זוד , חס יעלוי ישראל
 לצרע , אל ניש סבחה , זאזר צירושליס ,
 שזייד דאס למלכת יהודה , צוברוט כימס
 לצרע , חס ייהודה את תועבותיהם , עד
 סאזר תרה אף ה' בצעט , וזאלס מארן הקדוש ,
 באור בפסוקים הקדומים , וידא ירבעם את ישראל בתיב , וזיידת קרין , והכתיב
 הוא מענין ידו גורל (זאל ז' ג') , וזאלס צירע , (וכן סוכת הקדו'ס מפתח
 לזה

וישלח יהוה בהם את האריות
 ויהיו הזגים בהם (כח) ויאמרו
 למלך אשר לאמת הגוים אשר
 הגליה והושב בערי שמרון לא
 ידעו את משפט אלהי הארץ
 וישלחבם את האריות והגם
 ממתים אותם כאשר אינם
 ידעים את משפט אלהי הארץ:
 (כז) ויצו מלך אשר לאמר
 הליכו שמרו אחד מהכהנים
 אשר הגליחם משם וילכו וישבו
 שם וירם את משפט אלהי
 הארץ: (כח) ויבא אחד
 מהכהנים אשר הגלו משמרון
 וישב בבית אל ויהי מורה אתם

פערעהרשען זא שקטע דעה עויגע
 לעווען אונטער זיא, דיא מאנטען פאן
 איהנען פעררויסען (כז) מאן מעל
 דעטע עס דעם קעניג פאן אשור, אונד
 זאגטע: דיא פֿעלקער, דיא דוא פאן
 איהער הימאטה וועגענאטמען אונד
 אין שמרון'ס שטערטע געועצט האסט,
 זינד מיט דען פֿערארדנונגען דעם
 לאנדעסנאטטעס אונד קאנט, אונד
 נון שקטע ער לעווען אונטער זיא,
 וועלכע זיא פֿערטען, וועל זיא דעם
 לאנדעסנאטטעס פֿערארדנונג ניכט
 ווייסען. (כז) דארויף כעפארהלדער
 קעניג פאן אשור: שקטע איבען פאן
 דען פֿריסטערן, דיא איהר פֿאן דערט
 וועגענפֿיהרט האסט, ווידער דארויף צו
 ריק, דאן קעננען זיא זיך דא נידער
 לאסטען, אונד דווער זאקל ויא אונדען
 פֿערארדנונגען דעם לאנדעסנאטטעס
 אונטער דיכטען. (כח) נון קאם איינער
 פאן דען אויס שמרון פֿערטריבענען
 פֿריסטערן דאהי, לויס זייער בית אל

איק

וויא זיא דען

באור

כי שהיו עובדים העגלים, לא היו עושים,
 אלא להיותם אומענים ביקסוּפֿון האל, כי
 כן היתה דעת האומות בזמן הכוא, שעל כל
 פנים היה צדוק אמצעי, להסתקרב אליו
 ולעבדו, וישראל עשו אסרי דעות האומות,
 אס כן מה בן ישראל וכן האומות? ויא,
 כי האומות כשהיו עובדים אים את אלהיו,
 הכפואם שבהם היו זרעים, כי העלמים
 לא יעילו, אלא להיותם אומענים ולעבדם,
 והעבודה שהיא אמרו, כי תושר בעיני
 אלהים, אבל המון העם לא היה להם לב
 וסגור, כי אס על העבודה, וזהו חסדים,
 כי הוא המטין והמריע, וישראל לא יכן,
 אלא כלם היו יודעים יתרושת חנות, כי הא
 וצדקן הוא אלהי האלוים, אלא שהיו טועים

לזה הענין, כי ההתקם עתיוסת עאל אל
 ההלכה (לכ"ג) (כז) באשר
 היתה היות מורה כה על יחס הסנה
 (הויאל), בטעם יען (ווייל) וכן
 מלאנו הטעם הזה במלך אשר עם ב"ת, כמו
 בחכמת אשתו (ראשית ל"ט) ודומיו
 ועל טעם עתהגם אשכנזית (כז) וילכו
 וישבו שם, מוכב על הגוים הנזכרים
 במקרא בקודם, ובעצם שאמה עלך אשר
 סהגוים, אשר קולך הוא לערי שמרון, ולכו
 וישבו שם, ולא ייראו מפני האריות, כי
 הוא ילח להם כהן, שזכה להם, איך
 יכאל את ה' (כה) איך יראו את ה'
 תורה אותם, שאף על פי שהם עובדים אים
 אלהיו, יהיה לנכס לאל, כי ישראל אף על

אקרי

אִיךָ יִרְאוּ אֶת יְהוָה (כט) עֵינָיו
 עֹשִׂים גּוֹיֵנוּ אֱלֹהִים וַיִּנְחַח בְּכִית
 הַפְּמוֹת אֲשֶׁר עָשׂוּ הַשְּׂמֹרְתִים גּוֹי
 אֶלְעָנָנוּ וְזוֹ מֵאֲמַטְע עִם יַדְעָם פֶּאֶלְק

דַּעַן עֵינָיו עֵינָיו עֵינָיו עֵינָיו
 (כט) אֶלְעָנָנוּ וְזוֹ מֵאֲמַטְע עִם יַדְעָם פֶּאֶלְק
 דַּעַן עֵינָיו עֵינָיו עֵינָיו עֵינָיו
 דַּעַן עֵינָיו עֵינָיו עֵינָיו עֵינָיו

ב א ר

אחרי דעות האומות / לפי שהיו כנדלים מחל
 סאה האומות / וכשהיו דומים להבנה
 לאומות העולם / היו סגורים / כי אלהים
 האמנעיים היו גורמים להם להגלותם החיה
 והיו אומרים / איבה יעבדו כגוים האלה את
 אלהים / אענה כן גם אני / כמו שאמר
 אקו (דברי הימים ב' כ"ג) כי אלהי
 מלכי ארס הם מעורים אותם להם אונת
 ועוונות / ואפילו הרשעים שבהם היו גורמים
 את ה' / כי ירבעם אמר (מלכים א' י"ג)
 חלנא את פני ה' אלהי / כי בונתו / כי
 הוא המטיב והמריע / ולא אמר / כי בונת
 ידו היתה מקרה / וכשלה בנו שלט אשתו /
 לדרוש את ה' מחתיה הזלוני (שם י"ד א' ב') /
 ואחאנ נכסם עם אלהי / גדנר נכיה הנצל
 (שם י"ח) / וחדר גדנר הנסית / ושאמר
 לו (שם כ' מ"ב) והיתה נספך תחת נכסו /
 ומנחות אליהו חרר וקרע את בגדיו / וכס
 ושכר נספך (שם כ"א כ"ז) / ויהורם אמר
 (למעלה מזה ג' י"ג) כי קרא ה' לשלש
 המלכים האלה לתת אותם ביד מואב / ויראת
 רעם הזאת היתה בלבם / כעמאת הא יתברך
 העוב והרע / אף על פי שהיו בהם קנת
 כופרים / שהיו אומרים לא יטיב ה' ולא ירע /
 והיו אומרים מי דואבו ומי יודענו / אותם היו
 מעטים / ורעת אחרת היתה בלבם / וסיו
 אומרים נסתד / כמו שאמר למעלה מזה
 (פסוק ע"ו) ויחסאו בני ישראל / ואותם היו
 מואמיים / שהטוב והרע אינו נכוונת מכון /
 לא באל / ולא באחד מן הנעבדים / אבל
 המאמינים בעבודה זרה והעובדים אותה היו
 גבוס / ואותם היתה דעתם לאל יתברך /
 אלא שהיו עובדים על ידי אומני / ויראת
 אלהים זאת לא היתה אמת / כי האל בזה
 אותם (שמות כ' כ') לא תעשן אתי אלהי
 בסוף ולכן הזהר / דונה לאמר / שתקטנו

זהו אמנעיים בני ינוכס / וזה היו
 טועים והולכים בחוקות הגוים / בדברים
 אחרים דבוס / שונעם הא יתברך / לפיכך
 הקיאה אותם הארץ / כמו שאמר להם ה'
 יתברך (ויקרא ב' ב' כ"ג) / ולא חלבו
 בחוקות הגוי ולא תקיאתכם הארץ / ומפני
 מה היו נעשאים הגוים האלה / אשר בלו
 בשמרון / ולא היו נעשאים בארס / כי ארץ
 ישראל מקודשת מכל הארצות / ולא תסבול
 הארץ תיעבנות ה' / כמו שאמר (דברים
 (דברים ל"א ט"ו) אלהי נכר הארץ / לפיכך
 אמר (פסוק כ"ו) וירס את משפט אלהי
 הארץ / וכאמר (ויקרא י"ח כ"ח) כאשר
 קאה את הגוי אשר לפניכם / וזה אכאן הבא
 להורות אלה הגוים בשמרון / אפי' אמת להם /
 שלא יהיו עובדים עבודה זרה כלל / לא היו
 מאמיים / כי הוא דבר / שגדלו בו כל האומות
 מקדם / והוא חכנס כמו מואב ראשון / אך
 אחר להם / שהיו עובדים את אלהים / כמו
 שהיו עובדים / ובלבד שתהא כוונת הא בלבם /
 כי אלה האלהים לא ירעו ולא יטיבו / כי אם
 ברצון הא / אלא שעובדים אותם / להיותם
 אמנעיים בינס ובין הדורא אותם / גם כן
 שיטערו מהתועבת הגדולות / בטמאת הנוף /
 כמשכב אסור / ומשכב בהמה ומשכב הקרובות /
 כמו שאמר הכתוב (ויקרא י"ח ב' ז') כי את
 כל התיעבות הא עשו אנשי הארץ אשר לפניכם
 ותטמא הארץ / וזהו את משפט אלהי הארץ /
 והרי יראת ה' / שיראו ממנו / ויתנו לו הכת /
 כי הוא אל על כל אלהים / ויזהרו מהעמאות
 האלה / בעבור יראתו / ואזהרתו / שלא
 יעשו בארץ האל / יותר משאר הארצות
 (ד"ק) / (כט) השמרונים / זה ישרא
 שהיו בשמרון / ובאותם נתי הבמות שעשו הם /
 הניחו אלה הגוים אלהים / גוי גוי בעריהם /
 אשר היו ישנים עם / היה עושה כל את

פיה ודקל שאקחמן שטעטען דיאזיא
 פה וואס טען. (ל) דיאזיא ליטע איים
 בכל ימאטען דען געצין סכות
 בנות דיאזיא גיטע אום כח דער נגלה
 דיאזיא אים חמת דען אשימא
 (לא) דיאזיא עיים רען נכרו אונד דען
 הרחק, אונד דיאזיא ספרים פער
 בר אנטען איהרע קינדער איהרע געצען
 אדר מלך אונד ענמלך געהרען
 (לב) אויך צייטען דיאזיא עהרפון סטפער
 דעם עויגען, אונד בעשטעלסטען אים
 איהרע מיטטע פריסטער רער הנהען
 וועלכע אידען טעמפעלן רער הערען
 פיר גיא אפפערן מוסטען. (לג) זא
 פערקרטען זיא דען עויגען, דינהטען
 אבער דאך איהרען געצען, נאך דער
 חיינע

באור
 צערו, בארן ישראל, כמנהגם בארנס.
 (לג) (לא) לאדר מלך וענמלך
 הרמלך הוא הפלך ונקרא כן, הרמלך
 למדיה שעפלה הרבואה שנוסף לרבובם
 משאומי, קאר כמו דרי טוענא, ענמלך
 זה הסוס, דעמי ליה למדיה בקרבא,
 וזכור למי: אדרמלך וענמלך זה טווס ופסיוני
 (פאזאן?) וטווס הוא הנקרא בלשון לע"ז
 (פאזאן) בפ"א) בל"א דודע הוא
 ופסיוני הוא שמו, ואתכנס אל רבא על
 (תהלות ק"ט) שילי נשרא ואיתרס עיניו
 (הכלל) ואלו שני המלות סלח
 אדרמלך וענמלך, בן ששת מאות
 פטרע וספרי הקדש, והיו עובדים
 אותה עמים דביס צימים ההם, וקראו אותה
 בשתי שונים, כלם מכוונים לענין ולבית
 ושירי, נקרא, מלפם בעל, והיונים קראו אותה (אדאנים), צעם נגור מלכת אדון
 ויבט מוקור לשון (ע) הכנענים (פעניציער), אקרונוה מאד ללשון ענב, זימכ
 לפי זה שהמלת האמורה פסקה מוספת, אדרמלך, המלך הבחור, ענמלך, מלך הכאן
 כאן נקרא ענב בלשון חבמי, ונדע אהלו עשתרות, הבוכה הרבה פעמים בספרי הקדש,
 נקרא בן מלשון ועשתרות כאן (דברים ז' יג) וכן לפארך עוד (לג) כמשפט הגוים
 בארמיתא אשר

גוי בערנהם אשר הם ישיבים
 שם: (ל) ואנשן בפל עשו אתה
 סכות כענן ואנשי סות עשו
 אחיך גדל ואנשי סמת עשו אתה
 אשימא גלא וקהעם עשו נכרו
 וארת חתק והספרים שרפים
 בניחם מאש לאר המלך וענמלך
 אלה ספרים: (לג) זיהו היראים
 אשיחורא עשו להם מקצותם
 כהני במורת זיהו עשים להם
 בבית הבמות: (לג) אהיהוה
 דהו ייראים באה אלהיהם שהו
 רשי עבדים

גלות: (כט) אשר עשי הסמורונים
 ישראל בעודם שם: גוי חלסו
 חומה וחומה ע"ה סכיו ענדלי, בארנס
 חף כאן עשו כן כל גוי צעיר אשר
 סחובם סחורוב שם זערי ופחלם
 (ל) סכות צנת: דמות תרגול
 עם הפרוחיה: לרגל דמות תרגול:
 חיינו דמות חסובן קחויך בלשון וכל
 חומה וחומה וכן פירשון דבותינו
 צעם דרין: (לא) נכחון דמות פלכ
 הרחק דמות חמור: אדרמלך:
 דמות פרד: ענמלך: דמות סוס:
 (לג) כמשפט הגוים הסח הגור חותם
 ויבט מוקור לשון (ע) הכנענים (פעניציער), אקרונוה מאד ללשון ענב, זימכ
 לפי זה שהמלת האמורה פסקה מוספת, אדרמלך, המלך הבחור, ענמלך, מלך הכאן
 כאן נקרא ענב בלשון חבמי, ונדע אהלו עשתרות, הבוכה הרבה פעמים בספרי הקדש,
 נקרא בן מלשון ועשתרות כאן (דברים ז' יג) וכן לפארך עוד (לג) כמשפט הגוים
 בארמיתא אשר

עבדים כמשפט הגוים אשר
הגלו אתם משם: (לד) עד היום
היה הם עשום כמשפטים
הראשנים אינם יראים את יהוה
ואינם עשים מהקתם וכמשפטם
וכהורה וכמצותה אשר צוה יהוה
אח בני יעקב אשר עשום שמם
ישאל: (לה) ויכרם יהנה אתם
ברוח וציום לאמה לא תיראו
אלהים אחרים ולא תשרתו
להם ולא תעבדום ולא תזבחו
להם: (לו) כי אם ארז יהוה
אשה העלה אתכם מארץ
מצרים בכת גדול ובכרוע נטויה
אתו תיראו ולו תשתחוו ורלו
תזבחו: (לז) ואת החקים ואת
המשפטים והתורה והמצוה
רשי אשר

ויווע דער פֿעלקער: אחס וועלכען זיא
ווענע יֿהרט וואוהדען. (לד) אונר זא
האנדעלן זיא נאך בים אויף דיווען טאג
נאך איהרער אלטעוויינע, זיא פֿער
עהרען ניכט דען עוויגען אלליין האני
דעלן ניכט גאנץ נאך איהרען געועצען
אונד פֿאר שריפטען, אבער אויך ניכט
נאך דער לעהרע אונד דעם בעפֿעהל,
וועלכע דער עוויגע דען קינדער וועקט
דער פֿאן איהם דען, נאמען ישראל ער
הולט, גאב. (לה) דען מיט דיווען ער
דיכטעטע דער עוויגע אייגען בינד, אונד
לויס איהנען פֿאלגענדעם בעפֿעהלען:
פֿירכטעט קיינע אנדרע געטטער, בע
טעט זיא ניכט צן, דיהנט איהנען ניכט
אונד בריינגען קיינע אפֿפֿער;
(לו) זאנדערן דען עוויגען, דער אויך
טיט גראסער מאכט אונד אויסגע
שטרעקטעם ארם אויס מצרים פֿוהרטע,
דען זאללט איהר פֿירכטען, אנבעטען,
אונד איהם אפֿפֿער בריינגען. (לז) אויך
בעאבאכטעט דיא געועצע, פֿאר שריפט
טען, לעהרען אונד בעפֿעהלע, דיא ער

באור

באורמס. (מדברי רד"ק) גלות הכניס
גם רש"י ז"ל, וכן אמרונם אשכנזית
(לד) עד היום הזה וכו'. שיעור המקרא,
שהגוים אשר הושיב מלך אשור בשמרון, לא
היו עושים כחקות וכמשפטי הארצות, אשר
באו משם, ולא עבדו את ה', על פי דת
ישראלית, רק הרכיבו אמונת ישראל בעבודת
האלילים, והיו סוססים תמיד על שתי הסעיפים.
(לה) אחס. מוסכעל בני יעקב, הנזכרים
במקרא
זאת עליוס לעשות משנתגורו לא כמו שהורם הכתן שהים זון השאורוני שהיו
עובדי ע"א: (לה) ויכרוה' אחס צדי. כשנתן להם תור' צהר סיני:

ח (א) בשנת

איה שהיפסלוה ערמהוילטע, האנדעלט
 שמעטם האנדרט אנדר פולכטעט פדעמט
 דע געטטער גיפט, (לה) פער געסט און
 דען בונד גיכט, דען אית מיט אית
 געשלאססען האבע, אונד פער עהרעט
 קיינע אנדערע געטטער, (לט) זאנדערן
 פירסטעט דען עוויגען, אידען גאטט
 אונד ער זונדט און פאן אללען אהמען
 פיינפען בעפרייען, (מ) אבער יענע
 פעלקער בעפאלגטען דיס גיכט, ועמען
 איהרע פאריגע לעבענס אהט פארט
 (מא) אונד זא וניא זא פער עהרער בעס
 עוויגען אונד צונליד געענדעהנער
 ווארען, עבען זא ווארען עס איהרע
 קינדער אונד ענקל, אונד זא אהמען
 זא איהרען פעטערן נאך ביס אית דיוען
 זא איהרען זא איהרען זא איהרען זא

אשר פתב לכם הושמחון
 לעשות כלסתימים ולא היראו
 אלהים אחרים: (לה) והבהים
 אשר כרתו אהבם לא השקחו
 ורא היראו אלהים אחרים:
 (לט) פואס אהדתהו אלהיכם
 היראוהנא יציל אתכם מיד פס
 איביכם: (מ) ולא שמעו פואס
 פמשפטם היראוהם עשים:
 (מא) ויהיו רגזים האלה יהאים
 אתהוהו נארו פסיליהם והיו
 עמדים גם בנייהם וכל בנייהם
 כאשר עשו אבתם הם עשים
 עד היום הזה:

יה (א) אים דהיטטען יאהר הושע'ם,
 זאהן אה, קעניגס פאן ישראל,
 וואנד חזקיה, זאהן אהו, קעניג איבער
 יהודה: (ב) פינף אונד צוואנציג יאהר
 וואר ער אלט, אלס ער צור בענהונג
 מלך חזקיה בן אחז מלך יהודה:

יה (א) ויהי בשנת שלש
 להושע בן אלה מלך ישראל
 (ב) בן עשרים וחמש שנה היה
 רש"י במלכו

מלך חזקיה בן אחז מלך יהודה:
 באר

יה (א) בשל שלש למרדו של הושע:
 (ד) ויקח

במקרא הקודם: (ט) ולא שמעו
 הנוס, אשר וסנו באמרון, לא כתבו לכם,
 לשמור את התורה, אשר כתיב'ה את בני ישראל,
 רק עזרו את עבדיכם כמיומקדם

יה (א) בשנת שלש להושע וכו' שנת שלש למרדו, כמו שפירשנו: (ד'ק)

יה (א) בשנת שלש להושע וכו' שנת שלש למרדו, כמו שפירשנו: (ד'ק)

מכ ל ל יד פ א

מכ ל ל יד פ א

יה (א) ויהפאו, שרבו חסדיהם, תמורת ה' אל למ' ד הפועל ונח כדרך צעלי האל'ף והוא
 ענין כספי ופירוש הסתורו הידיעה מהצורח ואמרו כי מעשה ב' אל בעלמים מאת ואינו יהו
 ואינו חסין מהס דבר וכן פי' רז"ל מאת אמור העמוד הזה חסין רואה ואינו חסע
 (יג) תהו' אסם ענין דלית'ה (לכר) ויהוה, ביו' דהאית'ן לבס ובעדהו' ד פ' אל הפועל
 מכמת'ה: (כו) הגלית, הכיעות ופועלת: (ל) אמרו, ככל ציקו' עשו טמט וירגל
 יעקב ורגל יוסף כפי שמתברכו בות לצן ונית פוטיכל בשכיל חכו דהדיקוס עשו אלה דמותס'
 (לא) נבחו, בוי' ויש כפרים שכתוב בנן וטעות הוא:

יה (א) ויהפאו, שרבו חסדיהם, תמורת ה' אל למ' ד הפועל ונח כדרך צעלי האל'ף והוא
 ענין כספי ופירוש הסתורו הידיעה מהצורח ואמרו כי מעשה ב' אל בעלמים מאת ואינו יהו
 ואינו חסין מהס דבר וכן פי' רז"ל מאת אמור העמוד הזה חסין רואה ואינו חסע
 (יג) תהו' אסם ענין דלית'ה (לכר) ויהוה, ביו' דהאית'ן לבס ובעדהו' ד פ' אל הפועל
 מכמת'ה: (כו) הגלית, הכיעות ופועלת: (ל) אמרו, ככל ציקו' עשו טמט וירגל
 יעקב ורגל יוסף כפי שמתברכו בות לצן ונית פוטיכל בשכיל חכו דהדיקוס עשו אלה דמותס'
 (לא) נבחו, בוי' ויש כפרים שכתוב בנן וטעות הוא: